

Ionuț Iamandi

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IAMANDI, IONUȚ

Săptămâni interioare : jurnal de coronavirus / Ionuț

Iamandi. - București : Eikon, 2020

ISBN 978-606-49-0301-3

821.135.1

Fotografi din arhiva autorului

Foto coperta IV: Bogdan Cristel

DTP: Mihaiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

Săptămâni interioare

Jurnal de coronavirus

EIKON

București, 2020

Pentru Casiana și Iustin

Cuprins

Cuvânt înainte al autorului.....	7
Anti-jurnalul ca literatură de pandemie <i>de Ovidiu Nahoi</i>	11
Ordonanța militară	
16 – 22 martie.....	17
„Totul sub control”	
23 – 29 martie.....	23
Coronel	
30 martie – 5 aprilie	39
Noul normal	
6 – 12 aprilie	61
Paște de pandemie	
13 – 19 aprilie	83
„Platoul” suedez	
20 – 26 aprilie.....	103
Tucidide	
27 aprilie – 3 mai	125
Starea de împresurare	
4 – 10 mai.....	147
„Respectivul dacă nu are mască și strănută...”	
11 – 17 mai.....	171
Apofaza	
18 – 24 mai.....	197
Paradoxul prevenirii	
25 – 31 mai.....	209
În loc de concluzie. O molimă evitată	219
Cronologie	227
Indice	259

Anti-jurnalul ca literatură de pandemie

Ce este un jurnal? Fără a avea pretenția unei definiții academice l-am putea înțelege drept o cronică a activităților și trăirilor, în strânsă legătură cu evenimentele timpului. Jurnalele sunt cu atât mai interesante cu cât autorii lor au traversat perioade tumultuoase, au avut o viață publică, politică, socială, culturală, intensă, s-au întâlnit cu oameni care au luat decizii istorice, s-au aflat în împrejurări istorice excepționale, au ajuns, prin forța împrejurărilor, în locuri interesante. Jurnalul – jurnalul de succes – presupune activități intense, contacte numeroase, călătorii extraordinare, întâmplări excepționale.

Astăzi, într-o lume dată peste cap de pandemia de coronavirus, a spune că „nimic nu va mai fi cum a fost” a devenit deja o opțiune riscantă. Expresia, folosită poate prea des și prea puțin argumentată, a devenit un loc comun, s-a tocit, s-a transformat în acel clișeu pe care jurnaliștii și cronicarii îl detestă. În definitiv, de unde știm că nimic nu va mai fi la fel, când știm foarte bine – și acesta nu-i chiar un loc comun – că oamenii în general nu obișnuiesc să învețe ceva din lecțiile istoriei?

Și totuși, s-ar putea ca de această dată chiar să ne găsim în fața unor experiențe noi, iar jurnalul de izolare ar putea fi una dintre acestea.

Vorbim despre un anti-jurnal. Prin forța împrejurărilor, autorul nu pleacă nicăieri, nu e trimis în cine știe ce colț de lume pentru cine știe ce misiune, urmând a ne face cunoscută experiența sa extraordinară. Nu s-a întâlnit cu nimeni sau cel puțin, lista sa de contacte a fost extrem de limitată, nu s-a aflat măcar în anticamera unor decizii cruciale, nici măcar nu a avut cum să fie observatorul avizat și pătrunzător al realităților epocii sale din mijlocul evenimentelor.

Acest „jurnal de izolare” este suma unor trăiri, impresii, neliniști, resimțite între patru perete, în condițiile excepționale ale pandemiei. Este raportarea autorului la o viață care decurge altfel, mai puțin în stradă și mai mult pe canalele media și în spațiul virtual.

Un astfel de anti-jurnal este însă o fotografie mișcată a unei epoci, extrem de scurte și de maximă intensitate. Nicicând, probabil, în istoria omenirii, nu s-au întâmplat atât de multe în câteva luni în care nu ar fi trebuit să se întâpte, de fapt, nimic. Niciodată în istoria omenirii, indivizi n-au fost atât de aproape de orice colțisor al lumii fără a fi nevoiți să se deplaseze mai departe de propria bucătărie. Ba chiar fiind obligați să stea locului.

Acest anti-jurnal este opera unui jurnalist, iar detaliul contează. Pentru că întreaga observație din locul claustrării este însotită de formularea dubiului, de lansarea a cel puțin unei întrebări la fiecare afirmație a autorității, la fiecare demers oficial, este un permanent exercițiu de manifestare a spiritului critic.

Suntem, aşadar, în fața unui anti-jurnal, în care autorul, cu toată experiența sa în journalism, nu se mai află în mijlocul evenimentelor, ci le recepționează din locul său de izolare, prin intermediul diferenților actanți: autorități, lideri politici din România și de aiurea, canale media interne și internaționale, formatori de opinie.

Toate aceste semne de întrebare și accente critice își găsesc adesea reflectări în viața reală, în puținele clipe în care

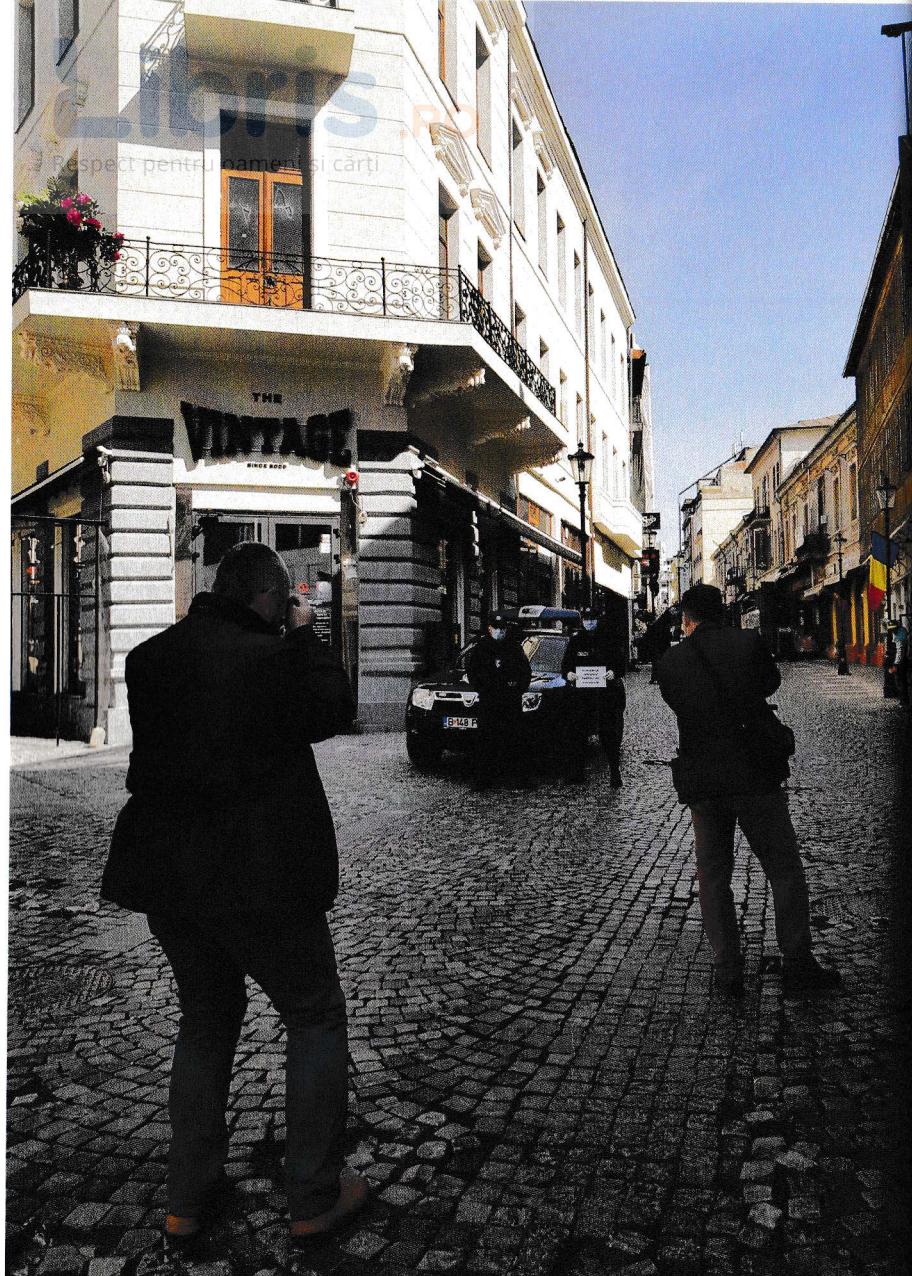
autorul ieșe din spațiul său de izolare spre a lua contactul cu viața „reală”.

Dar ce mai este real și ce mai este virtual, când lumea a părut că s-a transformat deodată într-un arhipelag cu miliarde și miliarde de insulițe, care comunică prin internet? Și mai ales, cum ne schimbă viața? Iată o experiență personală a autorului, care ar putea părea banală, la prima vedere, dar care spune multe despre vremurile prezente.

„Apropo, ce le-a căsunat și pe hârtia igienică? De ce e o chestiune vitală? Doar nu e carne, paste sau mălai?! Nu e nici măcar o reminiscență a penuriilor comuniste; englezii, canadienii s-au repezit și ei la hârtia igienică. O fi probabil un fel de asigurare că în neagra barbarie care e să vină, o vreme oamenii vor avea cu ce să se șteargă civilizat, ca odinioară. Cineva are o explicație mai prozaică. În supermarket se vede când hârtia igienică începe să dispară, pentru că are volum. Și atunci ochiul nostru de vânător – culegător prinde de veste, iar spiritul de turmă acționează. Pun și eu mâna pe un bax, două, trei, zece”.

Ovidiu Nahoi,
jurnalist, redactor-șef al
Radio France Internationale România

*Săptămâni
interioare*

După declararea stării de urgență în România, din timpul pandemiei noului coronavirus, presa a susținut campania guvernului privind distanțarea socială. În imagine, doi fotoreporterii îi fotografiază pe polițiștii locali care asigură respectarea restricțiilor de circulație. Pe hârtia ținută de unul dintre polițiști este scris mesajul: „Suntem la serviciu pentru voi #statiacasa”. Fotografie făcută pe data de 13 aprilie 2020, în Centrul Vechi din București.

Ordonanța militară

16 – 22 martie

Autoritățile nu spun, jurnaliștii nu își pun problema să întrebe. Marea dispută deontologică, dar și aceasta pe furate, ca hiena la masa leilor: dacă se publică sau nu o „stenogramă”, un document de criză rătăcit, ceea ce înainte nici nu se discuta. Dar unde sunt îndoielile, unde răspunsurile? Anunți pe Facebook, decretezi la televizor, dai un tweet și nu ieșe alte argumente în seamă, în afara celor ce ți-au trecut ție prin cap? Nu mai e loc de scepticism? Nicio explicație? Pogoară un fel de misticism al virusului, „responsabilității” arată în sus și în jur cu degetul, spre cel nevăzut, iar ziariștii, deodată edificați, își închid încet carnetele, precum tăcu Șeherezada la zori.

La știri se pune accent pe numărul de morți. Cât a provenit din China, nu stârnează mare emoție. Când a venit din Italia, lumea a devenit sensibilă. Dar bilanțurile sunt seci, în tradiția buletinelor de la cutremure sau accidente aviatici. Nu sunt prezentate demografic sau contextual. Rareori știrile sunt însotite de precizări privind vîrstă, starea de sănătate preexistentă, ponderea în rata generală de mortalitate. Nu văd nici profilul cazurilor critice, cel puțin în cazul pacienților din România.

Senzatia că am decolat, dar nu știm pe unde zburăm și unde aterizăm. Mai mult, multora nici nu le trece prin cap

să întrebă și să se întrebe. Situația e ca în Cartea Junglei, cu șarpele Kaa: nu i ne uităm în ochi. Dar nu cumva suntem deja hipnotizați?

Nu mai înțeleg. Pe vremea fostei crize, ne săturărăm de austерitate, servită și cu linguriță, și cu polonicul, și la an-treu, și la felul principal și la desert. Acum, nici n-am apucat să cerem și suntem îmbiați cu amânarea ratelor, scăderea do-bânzilor, salariii subvenționate. Stăm acasă cu copiii și suntem plătiți. De unde banii? Nu se știe. Nu se spune. Să nu înjure el, Băsescu, care tăia vitejește atâtea pensii și salarii?! Păi aşa se combată o criză? Sau n-o fi criză? O fi mama ei?!

Un militar, un civil și un ministru ies marțial la televizor ca la Revoluție și anunță închiderea cafenelelor și restauran-telor. A doua zi, firmele cu pricina nu fuseseră încă înștiin-țate oficial de decizia guvernului. S-a presupus, desigur, că toată lumea trebuie să se uite la TV ca niște buni cetăteni și să ia drept literă de lege ce s-a spus acolo. A treia zi, vin și anunțurile privind ajutorul de stat, între timp patronii „au fierit în suc propriu”, tot ca în anii ‘90. Până una, alta, de criza asta bugetarii au tras obloanele, privații suferă.

Nu îmi mai arde să râd de Orban, de Iohannis, de PSD și de USR. Mi se par mici și pitici, cu calculele lor meschine de anticipate, de fapt nici ei nu știu ce se întâmplă, parcă i-a luat și pe ei frica, mai ceva ca pe cei de peste 70 de ani. Frica personală, nu cea statală. Căci iată, nu-i salvează nici măcar imunitățile pentru care au sacrificat atâtea, de la hobby-uri și tihňă, până la obraz, unii la ambii obraji. Au intrat în au-toizolare și nici nu sunt amuzanți cum vorbesc ei de-acolo, ca vlogherițele.

Unde-s refugiații? Unde-s celealte crize? Brexit și amenințările la adresa unității UE? Rușii și soarta NATO?

Interesant cum toți iau aceleași măsuri. Nu contează că e democrație sau tiranie. Că e liberalism sau comunism. Ayatollahi sau rabini. China sau SUA. Trump sau Putin. Pustie e Mecca, pustii bisericile. Deșert Wuhanul, golit

Madridul. Peste tot, aceeași reacție. Toate orașele lumii seamănă acum, cum nici scenaristul de la Netflix n-a apucat să-și închipui.

Iar au apărut cei trei, ministrul, civilul și cel în uniformă. Au prezentat în premieră „ordonanța militară”. Nu au răspuns la întrebări, la sfârșit s-au rotit pe călcâie și au plecat și nimeni nu e deranjat de pirueta oficială. Izolarea autoritați-ilor e în primul rând mediatică. Oamenii se mulțumesc cu fermitatea de împrumut a politicienilor, iar ei se mulțumesc cu frica oamenilor.

Cum e să ai peste 75 de ani în vreme de coronavirus? Cum te uiți la ai tăi, la copii și nepoți? OK, știai că în prin-cipiu vine – la Cotoroanța cu coasa mă refer – dar acum, la concret, ce mai zici? Oricum, unora poate nu li se mai pare o tragedie, poate pe undeva e o ușurare să plece din aşa balamuc. Și înainte era complicat, dar acum chiar că lumea asta nu mai are nicio șansă.

Am nimerit la supermarket când tocmai se aplică noua regulă a intrării în grupuri de cinci persoane. Nu știu cum, nu știu de ce, dar asista și poliția la eveniment, cu girofarurile pornite. Deodată paznicul de la intrare pe lângă care am trecut de sute de ori fără să se întâmpile nimic devenise foarte important: numără până la cinci și gata, stop, când ridică el mâna, coada nu mai mișcă. Iar eu m-am întrebat: ce fel de supermarket e acela care poate înghiți doar dumicați de cinci? El, căruia îi plăcea la ne bunie vânzoleala, ghiorătitul de mațe al clienților dinăuntru? De ce cinci și nu zece sau douăzeci, că oricum nu s-ar simți în pântecul balenei?

Ce lipsește din supermarketul totuși plin: drojdia uscată. Mi-a zis un vânzător că s-a dat „din prima zi” (există și ziua zero deci) și așteaptă stoc nou. Consecința e că blocurile și apartamentele trebuie să înceapă să miroasă acum a gogoși și pâine caldă, dar văd că încă nu o fac.

Apropo, ce le-a căsunat și pe hârtia igienică? De ce e o cheștiune vitală? Doar nu e carne, paste sau mălai?! Nu e

nici măcar o reminiscență a penuriiilor comuniste; englezii, canadienii s-au repezit și ei la hârtia igienică. O fi probabil un fel de asigurare că în neagra barbarie care e să vină, o vreme oamenii vor avea cu ce să se șteargă civilizat, ca odinioară. Cineva are o explicație mai prozaică. În supermarket se vede când hârtia igienică începe să dispară, pentru că are volum. Și atunci ochiul nostru de vânător – culegător prinde de veste, iar spiritul de turmă acționează. Pun și eu mâna pe un bax, două, trei, zece.

Ciudat e și cum primele care dispar nu sunt magazinele de hrană, nici benzinăriile, nici casele de pariuri, ci librăriile, care erau oricum pe o pojghiță subțire pe timp de încălzire globală. În vreme ce ne frământăm ce să mai facem, ele mor în tacere. Unde dai și unde crapă. Chestiunea e că prin ele poate aveam o sansă să găsim cheia la ce ni se întâmplă, sau măcar o consolare. Un gând mai adânc, o experiență similară, trăită de unii mai înțelepți ca noi. Dar știți cum e, n-am citit eu când nu era criză, să mă apuc tocmai acum?!

A, și dacă pică și internetul? Nu erau bune bucătile alea de hârtie legată din librării care – nu ca Instagramul și YouTube-ul – se pot citi și fără net, ba chiar și fără curent?

E un spectacol literar ce se petrece, am simțit asta de la început. Mai întâi m-am întrebat în cât timp se va mișca un oportunist să scoată un roman pandemic, apoi l-am văzut pe un critic literar oferind gratis câteva idei de astfel de romane, pornind de la știrile zilei. Ieri am citit ce a scris un regizor și actor englez, Simon Callow: „numai literatura ne poate ajuta să ne facem o idee despre actuala pandemie”.

Ordonanță militară. Recesional. Impactat. Contactă. Izolații. Carantinare. Termeni noi, declinări și conjugări nemaivăzute.

Totuși, nu toate lucrurile născute de pandemie au malformații. Unele se pot păstra. De exemplu, o anume grație a distanței între oameni. Ai nevoie de mai multă grija ca să încalci granița intimității celuilalt, ceea ce îmi place. La

magazine, de exemplu, a apărut un geam între client și casier. Păstrezi distanță pe stradă. Ca să tușești, te tragi deosept. Pe aceeași linie, aş păstra din vremea pandemiei și lucrul de acasă. O atitudine de mizantrop, dar elegantă și parcă mai reprezentativă pentru epoca noastră online. O altă învățătură, practică, e legată de statutul angajatului. Mulți patroni îi plătesc pe angajați cu salariul minim, iar restul îl completează la negru, în mână, ca să evite taxele. O întreagă economie e construită astfel. Acum însă, de pandemie, guvernul asigură 75% din salariul angajatului intrat în somaj tehnic, ceea ce înseamnă de cele mai multe ori doar 75% din salariul minim. Pandemia scoate la iveală tarele fiscalității noastre.

Sunt curios – dar nu aşa de tare – cum se împacă oamenii acasă, când deodată nu mai au scuza serviciului sau a școlii și trebuie să se suporte reciproc toată ziua și zile-n șîr, în doi, în trei, în patru, câți or fi în familie. Poate că abia asta îi va face să se apuce de citit. Chiar, poate că nu e o ocazie să exersăm „distanțarea socială”, nici „jocurile indoor¹”, nici măcar relațiile de familie. E mai degrabă o sansă la solitudine și meditație.

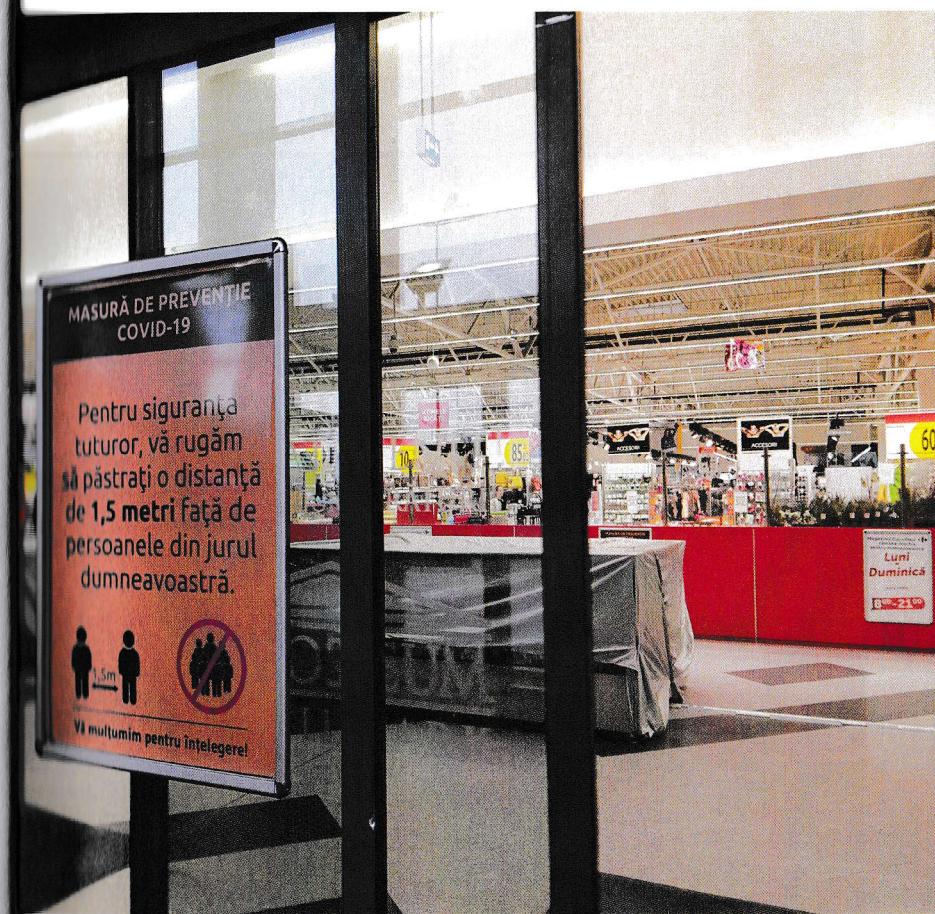
Mi-a plăcut cum au lăsat intelectualii jos, încet, crucială împotriva celor ce nu au crezut în imunitatea la covid a sfântei lingurițe de împărtășanie. Acum, tot pe Facebook, unul se roagă, altul povestesc cum se baricadează singur în biserică. O înforătoare imagine apocaliptică îl bântuie: Sfântul Potir doar pentru el, în vreme ce afară fiara spurcată dă Tâncoale.

O, și zumzetul de pe Facebook. Vioi, neîntrerupt, din mii de glasuri, care mai îngroșat, care mai spiritual, care mai ironic, care mai alarmist, care mai temător, care mai împăciuitor, care mai hazliu, care mai profetic, care mai vindicativ, care mai doct, care mai serafic, care mai sibilinic. Sunt de toate, e delir social media, Zuckerberg iar și-a

¹ „de interior”, în limba engleză.

îngroșat conturile. Autoizolare? fie, dar tot ne dăm mânuțele pe Facebook. Dacă nu virusuri, să propagăm totuși ceva: zvonuri, observații, sfaturi. Socializarea nu moare cu distanțarea.

Știre despre un cutremur în Croația, resimțit puternic la Zagreb. Cutremurul de magnitudine 5,3 pe Richter a dus la moartea unei adolescente și la avariera mai multor clădiri. „Suntem loviți de două nenorociri”, s-a plâns ministrul de interne: coronavirusul, care îi bagă pe oameni în casă, și cutremurul, care îi scoate afară. Situația e departe de a se compara cu cutremurul din România din noiembrie 1940. Atunci Bucureștiul era plin de refugiații din Basarabia și Transilvania, la care se adăugaseră sinistrații. S-a estimat că numai în capitală numărul morților a atins cinci sute.

În timpul stării de urgență, magazinele au afișat indicații privind păstrarea distanțării sociale. Fotografie făcută pe data de 29 martie 2020 la intrarea într-un supermarket din capitală.